АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ ПРИ ПЕРСОНАЛИЗАЦИЯТА НА ХУДОЖЕСТВЕНО-ЕСТЕТИЧЕСКИТЕ ВЪЗПРИЯТИЯ В НАЧАЛНАТА УЧИЛИЩНА СТЕПЕН

Георги Костадинов Терзиев
Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас

ACTUAL PROBLEMS OF THE PERSONALIZATION OF THE AESTHETICAL PERCEPTION IN PRIMARY SCHOOL

Georgi Terziev
University „Prof. Dr Asen Zlatarov“, Burgas

Abstract: The article emphasizes the need of updating of the circle of artists with prominent contribution to the contemporary Bulgarian artistic life. On focus are artists who gained significant recognition and have a huge role in the approval of the prestige of Bulgarian art on the international artistic scene. Artistic tendencies that went beyond the classical genre frames and focus the attention of the students on attractive forms of artistic expression in the field of animation, street art and the unconventional art forms are traced. The inscription of Bulgarian art in the international cultural context is shown as a factor for the highlighting of our cultural identity and the approval of the sentiment of national dignity.

Keywords: Curricula update, International prestige, Cultural identity, Contemporary Bulgarian artistic culture.

Настоящата разработка акцентира върху педагогическата потребност от актуализиране на списъка с творци с водещ принос в съвременното ни изкуство, с които се запознават учениците в началната училищна степен. Във фокуса попадат автори, извоювали впечатляващо признание и утвърдили международния престиж на българското изкуство. Във възрастта, когато детето започва да формира устоите на своята личност, докосването до съзидателния заряд на подобни примери създава условия за изграждане на творчески качества с универсална изява. Вписването ни в световния културен контекст е фактор за откроряване на културната ни идентичност и утвърждаване на чувството за национално достойнство. Остротата, релефността и ярката емоционалност, които характеризират детското възприятие, превръщат началната училищна възраст в особено подходящ период за запознанство с бележитите творци, които определят облика на съвременното ни изкуство. Изведени като контрапункт на многопосочните отрицателни влияния, които хаотично въздействат върху съграждащата се детска личност, усилията в тази посока добиват особен смисъл. Като съставна част от един всеобхватен процес на самопознание, те са съзвучни с усилията за утвърждаване на културната ни самоличност. Редом с народите, интегрирали в своята национална митология именити творци, пред нас категорично се изправя повелята да утвърдим чрез просветното дело примера на бележитите български художници. Същевременно следва да бъдат откроени артистичните тенденции, които надхвърлят класическите жанрови рамки и насочват вниманието на учениците към атрактивни форми на творческа изява в пространството на анимацията, стрийт арта и неконвенционалните форми. Това би позволило да се преодолее прекаления магнетизъм, насочващ вниманието главно върху автори с класически статут, и да се утвърди баланс между практическата дейност в кавалетните жанрове и артистичните изяви извън рамките на картината.

Особено влияние върху детската аудитория притежава изкуството на анимацията. Изключителните постижения на българската школа в това изкуство са сериозното основание да бъде потърсен убедителен контрапункт на комерсиалната анимация. Превърната в мощна индустрия, тя изгражда модели на въздействие, залагащи на стереотипи с гарантиран касов успех. Българската анимация изгражда своя естетически облик в рязък контраст с образците на властващите комерсиални стилове. Родните ни творци насочват своите търсения в пространствата на притчовата миниатюра с концентриран философски подтекст, играта с абсурда, осмислянето на фолклорната традиция и вникването в дълбините на националния ни характер. Първомайсторът на българската анимационна школа Тодор Динов е творецът, донесъл първите впечатляващи международни награди от фестивалите в Римини, Лондон, Единбург, Чикаго, Буенос Айрес, Кан и Лайпциг. Мултимедийното представяне на филми като „Маргаритката“, „Прометей“ и „Тъпанът“, издържали с чест проверката на времето, би разкрило пред учениците магнетизма на художествената анимация. Международният престиж на българското анимационно кино извисява със своето творческо дело и художникът Доньо Донев. Емблематичният му филм „Умно село“ се изучава в катедрата по киноизкуство на Театралната академия в Ню Йорк. Този филм е включен в новогодишната програ-

ма на австралийската телевизия. Творчеството му е отличено с престижни награди, сред които се открояват златните призове от кинофестивалите в Лайпциг, Оберхаузен, Техеран, Барселона, Хихон и Мамая. Пред детската аудитория следва да бъдат представени и най-актуалните постижения на българската анимационна школа. В тази връзка следва да бъдат отличени филмите, удостоени с номинация за наградата „Оскар". Първият от тях – „Консервфилм" на Златин Радев, е остра социална метафора, третираща тоталната подмяна на ценности и опитите за всеобхватна манипулация. Другият номиниран филм е „Сляпата Вайша" на Теодор Ушев, създаден по едноименния разказ на писателя Георги Господинов. Притчовият заряд и самобитното изобразително решение създават обаянието на тази значима кинотворба.

Чрез такива извисени примери художественият педагог може да спечели „битката за вниманието", въвеждайки в полезрението на подрастващите артефакти с висок художествено – естетически заряд. Това би позволило качествено да се противодейства на многопосочните субкултурни влияния върху детската личност. Аксиомата, че съграждането на личната ценностна скала на детето е немислимо без ефективна стратегия в областта на художественото образование, придобива особена актуалност. „Иконите" на субкултурния ъндърграунд обсебват детското съзнание чрез информационни потоци с висок интензитет. Именно творците, носители на високи естетически стойности следва да попаднат трайно в полезрението на децата, неутрализирайки посочените негативни тенденции.

Илюстрацията е изкуство с особена сила на въздействие в разглеждания възрастов диапазон. Красноречив и въздействащ пример за безкомпромисен естетически максимализъм е творчеството на художника илюстратор Ясен Гюзелев. В продължение на четвърт век този съвременен автор създава своя магичен артистичен свят. Владеещ до съвършенство изкуството на рисунката, той талантливо интерпретира редица христоматийни текстове в детската и класическата литература. За водещи световни издателства Гюзелев илюстрира книгите „Пинокио", „Алиса в страната на чудесата", „Алиса в огледалния свят", „Оливър Туист", „Дон Кихот" и др. Той е удостоен с Голямата награда на Американския институт за графично изкуство. Носител е на сребърен медал на Американското общество на аниматорите. Обявен е за илюстратор на годината на Международния панаир на книгата в Болоня.

Красноречив пример в разглеждания контекст са артистичните изяви на художничката Виктория Георгиева-Маус. Удостоена с наградата „Полет в изкуството" на Фондация „Стоян Камбарев", тя съчетава творчеството на стрийт артист с качествени изяви в пространството на художествената педагогика. Насочвайки енергията си в работа с деца във възрастовия диапазон 6 – 12 год., авторката въвлича подрастващите в магнетичния свят на стрийт арта. Органичното вграждане на подобни сполучливо подбрани примери би разчупило и обогатило стереотипната постройка на урока по изобразително изкуство в началната училищна степен. Художественият педагог следва да отчете особената актуалност и сила на въздействие на това изкуство, упражняващо силно въздействие върху детската аудитория. Мултимедийното представяне би стимулирало учениците за качествена изява в разглежданото артистично пространство.

Насъщна е необходимостта от откроването на знакова фигура в областта на неконвенционалните форми. Това ще утвърди разумния баланс между класическите кавалетни жанрове и изявите на художника извън рамките на картината. Така ще се преодолее прекаления магнетизъм, съсредоточаващ вниманието главно върху автори с класически статут. Това би довело до разширяване на кръга от изобразителни задачи извън рамките на кавалетните жанрове. В подобен контекст е уместно откроването на делото на художника Христо Явашев – Кристо, който в продължение на повече от половин век си извоюва статута на концептуален артист с впечатляващо световно признание. Вглеждането в неговото дело ще обогати представата на учениците за превъплъщенията на творческата личност. И в този случай мултимедийното представяне ще разкрие грандиозния размах в мащабните реализации на художника. Внушителният силует на „опакования" Райхстаг, на обградените острови край Маями, Флорида, на чадърите, разтворени едновременно в Япония и САЩ, Портите в Сентрал Парк в Ню Йорк, плаващите кейове в езерото Иезео в Италия ще провокира обогатяването на представите за необятния свят на визуалните изкуства и за превъплъщението на един българин в космополитен артист с огромно влияние.

За учениците ще бъде впечатляващ фактът, че десетметровата бронзовата фигура на Леонардо да Винчи на римското летище Фиумичино е дело на българския скулптор Асен Пейков, извоювал това право в съревнование с 300 италиански ваятели. Подобни примери ще превърнат българския художник от постоянно отсъстващ във впечатляващо присъстващ в съзнанието на подрастващите. Като въвежда по подобаващ начин творческата личност в детското полезрение, художественият педагог изпълнява благородна и отговорна задача. Нейното осъществяване не само създава предпоставки за естетическо усвояване на света, но и разкрива хоризонти отвъд строгите граници между учебните дисциплини. В триединството, което свързва детето, художествения педагог и бележитите майстори, се разгръщат неповторими възможности, които българското художествено образование трябва да осъществи.

Търсенето на образователни похвати, които могат да превърнат извисения пример на видните български художници във важен ориентир за учениците, формиращи способности за естетическо усвояване на света, се превръща в една от водещите задачи за художественото образование.